

Un any després de l'1-O i del 3-O: què en queda d'aquell nou 'nosaltres'?

CRÍTIC conversa amb 30 veus del món polític, social i cultural, que no vénen d'una militància vinculada a l'independentisme, per saber com valoren l'1-O i el 3-O un any després

Redacció CRÍTIC / Fotografia ACN

L'1 d'octubre i la rèplica posterior de l'aturada de país del 3-O van visualitzar a les escoles i als carrers un 'nou nosaltres', que agrupava independentistes de tota la vida i partidaris del dret a l'autodeterminació que no provenien estrictament de la militància 'indepe'. Els unien, sobretot, dues coses: la ràbia contra les càrregues policials i la defensa del dret a votar el futur de Catalunya. Per això CRÍTIC ha volgut conversar amb activistes socials i polítics que no vinguin d'una militància històrica vinculada estrictament a l'independentisme, per saber com van viure l'1-O i el 3-O i quin balanç en fan un any després.

Deia el periodista Sergi Picazo, en un article a CRÍTIC titulat "[L'Esperit d'Octubre: un nou nosaltres](#)", que aquell octubre "va néixer, potser per morir jove, un nou 'nosaltres' contra la repressió, contra les detencions i contra el 155". "[No me sé entero 'Els segadors'. Pero tengo ganas de llorar](#)", va expressar de la millor manera possible l'escriptora baixllobregatina —i avui diputada d'ERC— Jenn Díaz. Un any després, aquell espai de frontera que es va visualitzar entre 'indepes' i gent de totes les esquerres, ja fossin comuns, podemites, comunistes, llibertaris, neotrotskistes o gent progressista, ha quedat, en bona mesura, esberlat.

El tuit d'un emocionat **Xavier Domènech**, l'aleshores líder de Catalunya en Comú, agafant de la mà l'exdiputat de la CUP **David Fernández** en una manifestació per la llibertat de Jordi Cuixart i de Jordi Sánchez el 21 d'octubre de l'any passat va tenir un potencial simbolicopolític destacadíssim. La imatge de Domènech, amb els ulls plorosos escoltant **Maria del Mar Bonet** mentre cantava el vell himne antifranquista "Què volen aquesta gent?", deia molt en uns temps marcats per les trinxeres. Una imatge similar es podria tornar a repetir ara?

Temps difícils on ens retrobem vells amics per ser de nou encara més nosaltres mateixos?
? [@HiginiaRoig pic.twitter.com/VAjj0QBAeg](#)

— Xavier Domènech (@XavierDomenechs) [October 21, 2017](#)

Per això CRÍTIC ha volgut conversar amb una trentena d'activistes socials i polítics, que no vénen d'una militància històrica vinculada estrictament a l'independentisme, per saber com van viure l'1-O i el 3-O i, a més, quin balanç fan un any després de tot el que ha passat. Alguns, una minoria com **Albano-Dante Fachin**, **Jenn Díaz** o **Àngels Martínez Castells**, s'han aproximat molt a les tesis independentistes, i d'altres, en canvi, com l'exdiputat de Junts pel Sí **Fabián Mohedano** o gent de l'entorn dels Comuns com **Gala Pin** o **Paola Lo Cascio**, expliquen que se senten més lluny que mai de l'independentisme oficialista.

Santiago López Petit: “Davant l’absència de tota autocrítica veraç, el “Fem República” sona a la penúltima estafa”

Professor de filosofia a la UB

Tot i que mai no voto ni m’embolico amb cap bandera, vaig decidir anar a l’escola que em corresponia i vaig introduir a l’urna el ‘Pressentiment’ que havíem editat, i el text deia: “No li desitjo un Estat a ningú”. El referèndum va ser un èxit de l’independentisme, però en la seva defensa hi vam participar moltes persones no nacionalistes. Per a mi, el dia 3 d’octubre —amb l’ocupació dels carrers de manera desafiant i no ritual— assenyala l’aparició d’una força col·lectiva anònima que desborda el “poble català” com a unitat política construïda des de dalt. A partir d’aquest moment, el Govern va tractar de recuperar la iniciativa i, paradoxalment, la convocatòria d’eleccions per part del PP va ser la seva carta de salvació. Davant aquesta evolució, davant l’absència de tota autocrítica veraç, perquè més aviat el que hi ha són justificacions o crides buides a la desobediència en general, sento pena pels presos però sobretot ràbia. “Fem República” sona a la penúltima estafa. Necessitaria moltes línies per poder expressar aquesta ràbia.

Jenn Díaz: “He après que amb el meu altaveu professional puc canviar algunes coses”

Esriptora i diputada d’ERC al Parlament

L’1-O del 2017 a molts ens va canviar radicalment la vida. Jo, fa un any, no hauria pensat mai que em posaria en política. Tampoc hauria pensat, uns quants dies abans, que em llevaria a les cinc de la matinada per poder defensar una escola que després, amb el pas dels dies, seria un focus de conflicte per a Sant Andreu de la Barca. L’1-O vam passar por, vam sentir impotència, i a última hora de la tarda, després del recompte dels vots que havíem pogut protegir, una immensa satisfacció col·lectiva. Des de llavors, com a societat autoorganitzada, hem madurat molt. Jo, personalment, he après moltíssimes coses el darrer any. Entre d’altres, que amb el meu altaveu professional puc canviar algunes coses. Fins a l’1-O, l’escepticisme formava part de la meua opció política.

Gerardo Pisarello: “Molta gent es va sentir ofesa en veure en el procés una operació massa excloent i sectària”

Primer tinent d’alcaldia de l’Ajuntament de Barcelona (Barcelona en Comú)

Vaig viure l’1-O amb una barreja de sentiments: neguit, preocupació, una gran alegria en el moment de votar, tristesa i indignació a mesura que arribaven notícies de la repressió. Vaig passar la nit i el dia a l’institut del meu fill. Amb independentistes de tota la vida; persones crítiques amb el Govern de la Generalitat, o amb lligams forts amb Espanya, però tipus de la prepotència del PP; famílies llatines que s’hi havien implicat arrossegades pels seus fills i filles... Un “nosaltres” especial, plural, com el 15-M, però més organitzat i amb aspiracions ‘nacionals’ més nítides. Cal mantenir viu i actualitzar l’esperit democratitzador, transversal, de l’1-O. I això passa, també, per empatitzar amb molta gent compromesa, favorable al dret a decidir, que es va sentir ofesa, que va veure en el procés una operació massa excloent, sectària envers els dissidents, amb alguns dirigents més preocupats per mantenir el poder que per lluitar contra la corrupció o millorar les condicions de vida de les majories. El repte és obrir un nou cicle polític: democràtic, republicà, amb inequívoca vocació social, ambiciós i realista alhora, per fer front al creixement de l’extrema dreta i per superar, també, els límits d’aquells mesos.

Santi Balmes: “El 3-0 el vaig viure perdent ‘followers’ a les xarxes per les meves queixes sobre l’actuació policial”

Escriptor i cantant de Love of Lesbian

Vaig viure el dia 1 anant a votar. Tenia dubtes, però les paraules de Rajoy em van ‘animar’ a fer-ho. El dia 3 d’octubre el vaig viure perdent seguidors a les xarxes socials per les meves queixes sobre l’actuació policial. Un any després estic consternat, com si hagués viscut un somni molt estrany. Encara estic en xoc. Tot i no estar d’acord amb moltes de les coses que van envoltar el procés, l’1 d’octubre vaig veure clara la capacitat que té la nostra terra (o una part d’ella) d’implicar-se en un objectiu comú. Però també que persistim en una ingenuïtat alarmant. Quan es va declarar la independència, em vaig posar les mans al cap durant 10 minuts pensant en la reacció del Govern central. Era d’esperar, coneixent la història dels darrers segles. Sovint sospito que les dues parts es retroalimenten, i aquesta és una situació que em confon. A nivell social, a l’Estat opinen sobre la base de la informació que reben, i molta gent no ha entès l’origen de la desafecció. Viatjo bastant, i la percepció que es té en molts llocs és la de prendre-s’ho com quelcom de personal, quan en realitat la gran decepció de Catalunya és amb les estructures de poder. Pel que fa als presos, en especial el cas d’Oriol Junqueras, és una persona íntegra i com a veí de Sant Vicenç dels Horts em sap molt de greu, però crec que portava molt de temps meditant que hi havia la possibilitat de ser empresonat. Tant de bo el vegem aviat fent política pels carrers, però em temo que l’opinió pública més reaccionària influirà durant els judicis.

Candela López: “L’1-0 va ser una demostració de força, però no va ser un referèndum d’autodeterminació”

Coordinadora de Catalunya en Comú i exalcaldessa de Castelldefels

Coneixia molta gent que esperava amb emoció que arribés el dia, compartia amb altres la ràbia que aquell no anava a ser el referèndum que creïem que Catalunya mereixia. Vaig decidir apropar-me, el dia abans, al CAP de Can Bou, el meu CAP de referència a Castelldefels, i allà em vaig trobar moltes cares conegudes i vaig escoltar les raons per les quals la gent hi era allà, cap de coincident. Vaig tenir la sensació que no podia faltar en un dia important per a tants dels meus veïns i veïnes. Havia decidit mobilitzar-me, però fins al migdia no vaig decidir votar. El meu vot va ser un vot de reconeixement a la gent que s’havia organitzat, reivindicatiu en defensa del dret a decidir, però també va ser un vot contra la força repressora de l’Estat, i davant l’immobilisme i la inoperància del Govern del PP.

L’1 d’octubre va ser una demostració de la força i de la capacitat d’organització de molta gent, que va mostrar la pitjor cara d’un Estat sord i impotent, incapaç de gestionar un conflicte polític i de donar-hi una sortida democràtica. Tot i així, no va ser un referèndum d’autodeterminació, ja que no hi va haver les condicions democràtiques necessàries perquè fos considerat com a tal. Ni l’obstinació a considerar que de l’1-0 emana un mandat democràtic ni l’obstinació a mantenir un debat de naturalesa política des de l’òptica jurídica contribueixen a sortir de l’atzucac. Però sabem que hi ha molta gent que vol construir el futur en llibertat per fer avançar Catalunya socialment i nacional. Posem-nos-hi!

Albano-Dante Fachin: “Cal trobar de nou la unitat d’acció

entre tots aquells que repudiem el Règim del 78”

Exdiputat de Catalunya Sí Que Es Pot i membre de Som Alternativa

L'1-O i el 3-O van ser un terratrèmol social i polític que va trencar la parcel·lació política catalana que ens definia i representava fins en aquell moment. Aquells dies va sorgir una nova consciència, que, encara avui, un any després, no troba translació política ni discursiva clara. Hi ha tres vectors que no aconsegueixen trobar-se: 1) Els independentistes que consideren que “el referèndum ja s’ha fet, que hi ha un mandat i que només falta “materialitzar la República”. 2) Els independentistes que proposen ajornar ‘sine die’ l’esperit insurgent i desbordant de l’1-O i del 3-O. 3) Els “federalistes” que segueixen advocant pel “dret a decidir” i pel “diàleg” però descartant la insurgència com a mecanisme per aconseguir aquests objectius. Crec que l’important i gran d’aquells dies no es troba reflectit en cap d’aquestes tres postures. El repte és entendre la natura del que va passar i construir un vector de discurs i acció política que sigui capaç de fer que l’enorme força desfermada aquells dies es pugui concretar en un projecte de país. Això implica que el debat avui no és entre “sí” o “no” a la independència, sinó en el fet d’assumir que, més enllà de les nostres postures, cal trobar unitat d’acció entre tots aquells que repudiem el Règim del 78, sense que ningú deixi de ser el que és i sense demanar que ningú renunciï als seus objectius. Aquesta serà l’única manera de donar continuïtat a la força que vam veure aquells dies i tornar a colpejar amb força el règim. Cal un, dos, tres, molts 1 d’octubre i 3 d’octubre.

Gemma Ubasart: “L’1-O fou el moment de màxim clímax en acumulació de solidaritats a la causa independentista”

Polítologa i exsecretària general de Podem a Catalunya

L’1-O fou un acte de reafirmació col·lectiva i de demostració de força de l’independentisme. L’estratègia del Govern de Mariano Rajoy era inhabilitar logísticament la jornada, però els serveis d’intel·ligència no van aconseguir trobar ni urnes ni paperetes. A més, i malgrat la prohibició dels tribunals i la violència policial registrada durant el matí d’aquella jornada, la majoria de col·legis van restar oberts. Un any després, crec que l’1-O fou el moment de màxim clímax en acumulació de simpaties i solidaritats que aconseguí la causa independentista i, més en general, la catalanista (tant en l’àmbit intern com internacional). I ho fou per dos motius: per la capacitat d’autoorganització i desobediència pacífica i per l’impacte de les imatges de violència policial arreu del planeta. Hauria estat un bon escenari per forçar algun tipus de negociació. Ara bé, aquest escenari muda i es tanca amb l’aprovació d’una declaració unilateral d’independència el 27-O.

Fabián Mohedano: “El 3-O va ser èxtasi total. A partir del dia 4 me n’allunyo”

Membre d’Avancem i exdiputat de Junts pel Sí al Parlament

Són les cinc de la matinada de l’1-O. Tothom a lloc. Primeres salutacions. Emoció i respecte, però sobretot expectació. Arriben les urnes: les porta una militant d’ERC, bona amiga des de fa una pila d’anys. Missatges al xat de diputats de Junts pel Sí, d’Esquerra, d’Avancem... Silenci dels líders: deuen estar reunits. Arriben notícies, cens universal. Cotxeres (de Sants) és un fortí. Cotxeres no pot caure de cap manera. És símbol d’activisme, de lluita veïnal. Primeres notícies de la brutalitat repressiva a Nou Barris a través d’un vídeo que ens envia el Regino, un vell company ‘neoindepe’ de la primera promoció de relacions laborals a la UPF. És clar, no volen que voti la ‘working class’: es

trencaria el relat que és una revolució burgesa. El dia avança. La pluja no fa baixar el compromís. Corredisses quan avisen que s'apropa la 'poli'. El dispositiu està pensat per tancar les urnes en un lloc inaccessible. La transversalitat és brutal; ens coneixem i reconeixem: gent del PDECat, dels Comuns, d'ERC, de la CUP, activistes del barri, exsocialistes, algun encara militant. Una mobilització formidable. Un pols a l'Estat que guanyem. El dia 3, l'èxtasi total. A partir del dia 4 me n'allunyo de nou, com d'alguna manera ho havia fet arran dels plens del 6 i 7 de setembre.

Laia Bonet: “L’1-O va ser una victòria moral però no un mandat jurídic”

Professora de dret i exdiputada del PSC

L'1 d'octubre el vaig viure entre la tristesa i la indignació per l'actuació policial. El Govern espanyol va gestionar molt malament la qüestió del referèndum. Des d'un inici, quan Rajoy va dir que no hi hauria referèndum en lloc de dir que aquell dia no hi hauria les condicions per anomenar-ho referèndum. Ell mateix es va posar el llistó molt alt per impedir qualsevol votació, i la repressió va ser un gran error d'estratègia que va legitimar la victòria moral de l'independentisme. Efectivament va ser una victòria moral però no un mandat jurídic perquè el referèndum no es va fer en condicions ni es va reconèixer. Però els partits independentistes han seguit amb l'autoengany d'aplicar el mandat de l'1-O d'una banda i, de l'altra, començar a demanar un nou referèndum perquè saben que no es va fer amb garanties. Si en aquell mateix moment haguessin reconegut la victòria moral però haguessin explicat que no podien implementar-lo, ara potser no estariem gestionant els moments de frustració de la gent que hem vist aquests dies i que arrossegarem durant algun temps.

Gala Pin: “Ja no val enganyar la gent amb retòriques que amaguen càlculs electoralistes”

Regidora a l'Ajuntament de Barcelona (Barcelona en Comú)

De l'1 d'octubre hi ha un moment que no vull oblidar: el cap de setmana a l'escola. Era fer barri, saber que eres allà defensant un dret bàsic amb gent molt diversa, fent-ho des de la diversitat i la complexitat de la diversitat. Tampoc podré oblidar la imatge de les càrregues policials. L'Estat és el monopoli de la violència. Recordo una sensació d'irrealitat, de por. I de dignitat. Va ser una mostra d'autoorganització que no havia vist mai, un espai d'aprenentatge. Malauradament, un any després estic preocupada. D'una banda, perquè ens hem d'assegurar que hi hagi garanties que una repressió així no tornarà a tenir lloc. I, d'altra banda, em preocupa una cosa que no sé com explicar. Tinc la sensació que, abans de l'1 d'octubre, els diferents sectors llegíem la realitat de manera semblant i discrepàvem de les solucions; ara llegim realitats diferents. Em preocupa que hi hagi gent que s'entesti a defensar una èpica que no porta enlloc: hi ha presos polítics, gent a l'exili, s'han intervingut les institucions, ha estat l'atac més bèstia a la sobirania, però és l'hora de buscar solucions. I no val enganyar la gent amb retòriques que amaguen càlculs electoralistes. Per sort, no hi ha només dos bàndols.

Míriam Hatibi: “Vaig sentir decepció perquè no s’havia previst el vot de les persones migrades”

Consultora en comunicació

L'1 d'octubre vaig anar a votar perquè crec en el referèndum i en el dret a decidir dels pobles. Vaig

votar sense ser independentista perquè sempre he pensat que a les urnes es decideix el futur de la gent i per mi era important decidir pel meu. A primera hora del matí vaig veure que hi havia càrregues i, quan va arribar el moment d'anar a votar, em van dir que no calia que anés a la meva escola, que els sistemes havien petat i que podia votar on volgués. Vaig dirigir-me a un altre dels instituts de la meva ciutat i em vaig trobar amb molta gent entrant a votar però encara més gent allà, dreta, asseguda, xerrant, simplement sent-hi. Per mi, el moment va ser maco, com ho és sempre que voto. Va ser una llàstima que no tothom tingués dret a vot i en part vaig sentir decepció perquè no s'havia previst el vot de les persones migrades; però, en tot cas, vaig exercir el meu dret a vot. Quan vaig engegar el televisor en tornar a casa, recordo que vaig sentir molta tristesa i ràbia perquè el que s'explicava a Telecinco o a Antena 3 no era el que jo havia vist al carrer ni hi tenia res a veure. Un any després, sé que tornaria a votar i ho faria mil vegades més; evidentment, m'agradaria molt que pogués ser en altres condicions, que tothom sentís que pot i ha de participar en aquest moment i que no hi hagi gent que giri l'esquena a la situació actual o que no se l'escolti.

Ivan Miró: “Per fer efectiva la República, cal exercir l'autodeterminació quotidiana”

Sociòleg i cooperativista de La Ciutat Invisible

L'1 d'octubre el vaig viure a [Cotxeres de Sants](#), on passàrem la nit centenars de persones, conegudes i desconegudes: amb les intenses emocions de la jornada esdevinguérem una nova comunitat. Pura autoorganització, ens vam encarregar de la infraestructura per a la votació. A les sis del matí, a les portes del centre cívic ja esperaven centenars de persones preparades per resistir i garantir la votació: fou la primera victòria del dia. Després, vaig tenir el privilegi —que mai oblidaré ni deixaré d'agrair— [d'anar a buscar les urnes](#), travessar la gentada i finalment entrar-les, amb les cames tremolant. Quan, després d'hores d'espera, la gent va poder entrar a votar, totes esclatàrem de joia. El dia va ser dur per les notícies de la repressió brutal que arribaven d'arreu del país, però ja vam intuir la grandesa del Primer d'Octubre: desobediència de masses, radicalitat democràtica, autoorganització solidària, autodefensa col·lectiva, institucionalitat pròpia (que visquin els CDR!), poder popular en acció, alegria constituent. Una determinació col·lectiva que fou amplificada per la Vaga General Política del 3-0. Un any més tard, cal no delegar aquesta potència a la classe política, ans al contrari: cal estendre-la a la reapropiació col·lectiva de totes les estructures econòmiques, socials i culturals del país. Per fer efectiva la República Catalana, cal exercir l'autodeterminació quotidiana i material, cal desplegar el poder constituent republicà en totes les esferes de la vida col·lectiva.

Montse Santolino: “Els dies 2, 3 i 4 es podia haver començat a recosir el país per baix i a construir de debò un sol poble”

Periodista i activista social

Un ball d'emocions i de sensacions. L'1-0 de bon matí em vaig emocionar de veure cua per votar al col·legi més proper a casa meva, al barri de la Florida, un dels més difícils on poder fer-ho: en el passat havíem tingut una de les urnes amb més vots de la PxC de tot el país! Com que no funcionava el sistema informàtic, vaig marxar a Barcelona per incorporar-me a l'equip de comunicació del dispositiu d'observació de drets humans [SomDefensores](#), i vaig passar el dia tancada i patint. D'una banda, rebíem les informacions de totes les càrregues quasi en directe; de l'altra, anava demanant informació a la meva família i a amics de l'Hospitalet, que feien cua mentre els policies carregaven al Vilumara i a l'escola Pau Romeva. Vaig votar al migdia al carrer Casp i l'ambient era tranquil i

completament diferent, de festa democràtica. L'1-O va ser, per sobre de tot, una fita històrica d'organització popular sense precedents. A l'Hospitalet, una ciutat on no ajuntes més de 200 persones en cap acte públic, n'hi van votar 40.000. Es van trencar moltes idees prefixades de com és el país i, en el cas de l'àrea metropolitana, de com són moltes ciutats. Una de les pitjors conseqüències de l'erràtica gestió posterior ha estat no saber aprofitar el potencial que això va tenir sobretot a les ciutats i barris més difícils. Els dies 2, 3 i 4 es podia haver començat a recosir el país per baix (a construir de debò un sol poble), amb molta gent que aquells dies va sentir-se fortament interpel·lada per la violència de l'Estat, tot i no ser independentista. En comptes d'això i, com sempre, s'ha tornat a deixar de banda una part del territori i la finestra d'oportunitat la van aprofitar els que alimenten el discurs de la fractura social.

Paola Lo Cascio: “Només em vaig sentir interpel·lada quan vaig pensar que hi havia conciutadans que podien patir violència”

Professora d'història a la Universitat de Barcelona

L'1 d'octubre no el recordo com una festa. Unes quantes setmanes abans s'havien viscut els dies 6 i 7 de setembre, que crec que marquen un punt de no retorn perquè demostren la poca cultura democràtica de la majoria independentista i la seva incapacitat de veure qui no comparteix les seves aspiracions. No vaig anar a votar, però vaig baixar a l'escola del barri quan vaig saber que hi havia hagut càrregues de la policia. Un any després, la meva opinió sobre la qüestió de fons no ha variat. No vaig participar en la votació, només em vaig sentir interpel·lada quan vaig pensar que hi havia conciutadans que podien haver sofert violència. Crec que per a una part de la gent —haguessin votat o no— va ser el mateix. Entenc, però —i aquesta és l'anàlisi que en faig—, que, més enllà dels despropòsits institucionals, per a molta gent va ser un dia amb experiències extremament intenses, que superen la dimensió política. Aquest és l'element que fa que la fascinació per aquella data sigui tan forta entre molts sectors. Però alhora en dificulta una lectura que sigui política i realista.

Jordi Serrano: “Estic content d'haver viscut la més gran victòria republicana des del 1939”

Rector de la Universitat Progressista d'Estiu de Catalunya

Vaig decidir anar al meu col·legi electoral ben d'hora. Jo era al carrer darrere la porta i la tanca. A dins, gent més jove que hi havia passat la nit. Quan portava una estona, se m'apropa el que semblava el líder. Em crida i em demana que amagui a la bossa els papers de constitució de les taules. Dec fer cara de confiança. Vaig tenir un xoc: feia 40 anys que no amagava un paper. A partir d'això va ser un no parar de sentiments que evocaven la por de la clandestinitat i a la policia, sobretot veient el que passava a la mateixa ciutat, Sabadell, a l'escola Nostra Llar: “¿Dónde están las putas urnas? ¡Hostia!”. Hi ha moments que vinculen diverses generacions amb la història. Estic content d'haver viscut de primera mà el més gran moviment i victòria republicana des del 1939; han passat 78 anys. Queda, però, molt camí a fer.

Brigitte Vasallo: “L'1-O no va parlar el poble, sinó una part del poble, i la resta s'ha invisibilitzat”

Activista feminista i contra la islamofòbia

Jo vaig viure l'1-O amb curiositat, amb ganes de saber, d'una vegada, si hi havia una àmplia majoria envers el sí o, menys probable, envers el no. Però, passat aquell dia, vaig entendre la trampa: el referèndum va ser un acte simbòlic i poètic per declarar una independència també simbòlica més enllà de què diguessin els resultats. Va ser un gest de poder cap a Espanya, però també cap a la població de Catalunya, deixant ben clar qui té veu i qui no, qui és considerat català i qui no, qui és el poble i qui no. El feminisme m'ha ensenyat que només sí és sí, que qui calla no és perquè no tingui res a dir sinó perquè no troba espai per dir-ho, que totes les veus són importants. L'1-O no va parlar el poble, sinó una part del poble, i la resta s'ha invisibilitzat i menystingut. I, com a feminista, això per a mi és transcendent.

Marta Sibina: “L'1-O i el 3-O també tenen una dimensió democràtica útil per a tot el món”

Infermera i diputada al Congrés de Catalunya en Comú Podem

L'1-O per a mi té un significat que va més enllà d'allò que estàvem votant. L'1-O obre una porta que semblava tancada, “atada y bien atada”, i és la porta de l'exercici efectiu de drets. Davant d'una política merament discursiva, que com a molt és capaç d'enunciar els seus objectius, la força de la gent materialitza la batalla als carrers. L'1-O i el 3-O també tenen una dimensió democràtica útil per a tot el món, més enllà de les fronteres de Catalunya i de l'Estat. Vivim en un món on els anhels de milions de persones no tenen cabuda en els sistemes pretesament democràtics. Allò que afecta les vides de pobles sencers es decideix en llocs ocults i impermeables a la voluntat popular. En aquest context, el poble de Catalunya s'aixeca i lluita per decidir. Avui, quan els sistemes democràtics d'arreu del món es tanquen amb pany i forrellat, Catalunya envia un missatge al món ple d'esperança, de valentia i de potència.

Ricard Gomà: “L'escenari ha canviat en positiu: s'ha fet fora el PP”

Exregidor d'ICV-EUiA a Barcelona i professor de ciència política a la UB

L'1 d'octubre vaig votar i vaig aportar un gra de sorra en la defensa de les urnes, de cada anhel que s'hi havia dipositat. El vaig viure com una experiència de democràcia i de comunitat, enfront d'un Estat autoritari, i d'una policia que entrava a destrossar escoles públiques en barris populars. També va tenir per mi una dimensió familiar: la meva mare votant molt d'hora; amb les meves filles, al 'seu' Institut de secundària fins ben entrada la nit. Crec que l'1 d'octubre, en termes col·lectius, va significar una experiència rellevant de creació de ciutadania activa. Un comú democràtic clau en el camí de guanyar el referèndum pactat i vinculant. Un any després, l'escenari ha canviat en positiu: s'ha fet fora el PP. Trobo a faltar fets concrets per avançar en el desbloqueig. Amb presos polítics serà molt difícil. Tant de bo les forces polítiques catalanes apostin per reconstruir.

Rosa Cañadell: “Tenim polítics empresonats injustament, més crispació social i les mesures socials aparcades”

Exdirigent sindical de la USTEC

Jo, igual que moltes altres persones que no som independentistes però sí que creiem en el dret a decidir, l'1 d'octubre vaig anar a votar. Tot i que ja sabia que en molts llocs s'havien organitzat per fer "guardia" per tal que no poguessin tancar els centres, em va sorprendre molt gratament veure la gran quantitat de persones que no només anàvem a votar, sinó a defensar els col·legis electorals. La repressió que es va desencadenar no la vaig viure personalment (en el meu centre no n'hi va haver), però sí que em va esgarrifar veure les imatges per les xarxes i la TV. D'aquell dia se'm van quedar gravades dues emocions totalment contraposades: una de gran goig en veure com la ciutadania s'havia autoorganitzat en un clima de solidaritat i d'alegria, i una altra de gran indignació per la resposta absolutament desproporcionada i fora de lloc de les forces repressives. Un any després, crec que els esdeveniments que han seguit l'1 d'octubre han estat terriblement caòtics, i que ara tenim polítics empresonats injustament, un augment de la crispació social, les mesures socials totalment aparcades i el "procés" embarrancat.

Javier Pacheco: "Seguim proposant l'obertura de negociacions per generar condicions polítiques que facin possible el dret a decidir"

Secretari general de CCOO

L'1 d'octubre de 2017 el vaig viure amb preocupació i indignació. Va ser el dia en què hi va haver víctimes de la violència policial, un dia en què es van vulnerar drets fonamentals com els de llibertat d'expressió o de manifestació. Aquell dia vam témer quedar-nos sense canals democràtics. Per això, des de CCOO vam fer una crida a la mobilització dels dies 2 i 3 d'octubre, amb l'aturada de país, que interpel·lava totes les persones demòcrates, no només l'independentisme. I vam fer una crida a la solució política del conflicte, amb una iniciativa de pont entre les organitzacions polítiques de dins i fora de Catalunya que cap partit amb representació no ha rebutjat. Avui, com aleshores, CCOO seguim proposant l'obertura de negociacions per generar les condicions polítiques que facin possible el dret a decidir.

Àngels Martínez Castells: "La lliçó apresada és que no hi ha política de canvi deixant fora els drets nacionals, o els socials, o els econòmics"

Exdiputada al Parlament per CSQPot i ara a Som Alternativa

Vaig viure l'1-O com tantes i tantes, vaig ser una més entre la gent que actuava des de la dignitat i el pacifisme civil de qui és amo de tot... i plorava i s'esgarrifava davant la barbàrie dels de sempre. Dels de molt a dalt i dels de sempre. Vaig viure l'1-O essent una més en la democràcia viva, la història que es construeix dempeus i les solidaritats molt de fons, que vénen de l'arrel de la humanitat que creix... i dels drets humans. La lliçó apresada de l'1-O és que no hi ha política de canvi amb unilateralitat de drets, deixant fora els nacionals, o els socials, o els econòmics. No hi ha revolta des de baix si no s'han sentit interpel·lades, d'una manera o d'una altra, totes les fibres de la identitat, que són també de classe, gènere, valors, llengua i cultura. Per això l'1-O del 2018 ens hem adonat de nou que no hi ha revolució sense la gran música coral que ens redimeix de tantes errades, i que cal seguir perquè ens ho mereixem i no podem ser ja ara de cap altra manera. (Mentrestant, en Toni Comín i la Clara Ponsatí, en aquell moment conseller de Salut i consellera d'Ensenyament,

segueixen a l'exili, a Brussel·les i a Escòcia. I a ells, com als Jordis, la Carme, la Dolors, la Meritxell, la Marta, l'Anna i tots els altres, els volem a casa i els devem la tornada.)

Celestino Sánchez: “Tinc desconfiança envers els governants d'aquí i d'allà que no han respectat la voluntat de fer realitat la República”

Activista social i membre de Iaioflautas

L'1 d'octubre estava content de poder decidir amb altres la construcció de la República Catalana i obrir una oportunitat de caràcter democràtic per a l'Estat, i que les nostres filles tinguin una vida digna. Vaig veure com amigues que no volien votar hi van ser davant la resposta antidemocràtica i violenta del Regne d'Espanya.

Després va augmentar la meva desconfiança envers els governants d'aquí i d'allà, que no han respectat la voluntat de fer realitat la República i no han confiat en les persones que volen fer-la realitat, sobretot els joves, el present i futur de Catalunya.

Laura Pérez: “Jo no vaig viure l'1-O com si estigués participant en un referèndum vinculant”

Regidora de l'Ajuntament de Barcelona i membre de Podem

Des de la matinada fins a la nit vaig ser al barri de Sants, la major part del dia a Cotxeres. Emocionalment em vaig moure entre la impotència i la tristesa davant de les imatges de violència i de repressió; el neguit, pensant que Sants-Montjuïc seria un objectiu de les càrregues policials i que la resposta dels barris seria de gran resistència. I també la tendresa davant les imatges del dia: les cues per votar, tantes persones defensant les urnes, l'emoció de la gent gran quan votava... Un cúmul d'emocions molt fortes. L'1-O va ser un moment d'organització col·lectiva, transversal i autogestionada. Un munt de persones van treballar amb il·lusió, imaginació i generositat per un objectiu comú. Tanmateix, jo no ho vaig viure mai com si estigués participant en un referèndum vinculant. De fet, per mi, apel·lar al mandat de l'1 d'octubre, cosa que es va començar a fer immediatament, fou tirar per la borda una part de la unitat que aquell dia s'havia aconseguit. En aquest temps hi ha hagut un trànsit, i el discurs de la majoria de partits parlamentaris ha marcat, sense posar terminis, tornar a l'opció compartida pel 80% i d'on no ens hauríem de moure: aconseguir un referèndum pactat. La llibertat de totes les persones preses i exiliades hauria de ser un primer pas de l'Estat per fer-ho possible.

Lluís Cabrera: “Per a un llibertari, l'1-O va significar un somni fet realitat”

Activista cultural i fundador del Taller de Músics

Des de la publicació del 'Manifest Koiné', el qual vaig respondre a través d'un article a CRÍTIC el 2016 (“[Contra tot essencialisme](#)”), i on plantejava —entre altres qüestions— que el contingut del manifest esmentat impossibilitava l'opció que Catalunya fos independent, la meua postura davant l'1-O era no participar-hi. A causa de la repressió patida per molta gent durant el matí d'aquell dia, mostrada i demostrada pels mitjans televisius, a la tarda vaig decidir anar a votar. Em vaig acostar

al col·legi L'Univers, al costat de la plaça que porta el nom d'un dels mites de la música popular, John Lennon. Volia comprovar que, si hi apareixia la policia de l'Estat, jo també rebria els cops i els maltractaments que van patir centenars de ciutadans poques hores abans. I sobretot volia posar a prova la meua reacció davant de la violència policial en cas que això passés. Va ser complex poder votar, però finalment ho vaig aconseguir i vaig votar "sí". Per a un llibertari, que ha defensat sempre l'autoorganització dels sectors socials populars per conquerir millores en les condicions laborals en fàbriques i assolir una vida digna als barris, l'1 d'octubre va significar un somni fet realitat. Un any després, torno a estar en la mateixa desesperació de quan es va fer públic el 'Manifest Koiné': decepció, tristesa i desengany.

Sara Vilà: "Els presos polítics evidencien que estem pitjor que abans de l'1-O"

Senadora per Lleida i militant d'ICV

L'1-O, mentre xerrava amb el veïnat davant el meu col·legi electoral, van arribar les notícies de les càrregues policials. Ràbia i indignació. Com a càrrec públic, em semblava que hi havia de fer alguna cosa, però no tenia ni idea de què. Vaig sortir disparada cap a l'EOI de Lleida i allà vaig presenciar massa violència policial gratuïta; la indignació em va fer asseure a terra amb elles per impedir que els fessin mal pensant que no s'atrevirien a agredir una senadora. Il·lusa. Vaig volar. La meua jaqueta va quedar estripada i aquells homes es van allunyar amb les urnes. Després va venir una segona pallissa moral, més dolorosa que una agressió física: van ser les burles al Senat, tant dels senadors del PP com del PSOE. No perdono. Tinc per costum mirar de treure la part positiva de tot, però no la hi veia. Un any després, tampoc. L'1-O va donar el tomb al món i l'evidència de les imatges no només va clarificar la mobilització pacífica, sinó també la força bruta de l'aparell d'un Estat a les ordres del ministre Zoido. El PP es deslegitimava als ulls de la comunitat internacional. Era el moment més important per sumar esforços, per eixamplar la base. Teníem les organitzacions internacionals al nostre costat per exigir un referèndum, però l'excés de soroll al Govern el va desapropiar. Els presos polítics evidencien que estem pitjor que abans de l'1-O; cal que surtin immediatament d'allà on no havien d'haver estat mai per tornar a començar de zero. La mobilització genuïna de la gent, corcada pels interessos polítics d'uns quants.

Najat El Hachmi: "L'1 d'octubre va ser el fracàs de Rajoy i també dels polítics que deien que ho tenien tot preparat"

Esriptora

L'1 d'octubre va ser un dia trist i desconcertant. Vaig veure les càrregues als col·legis per la televisió i no m'ho podia creure. Em pensava que seria un altre 9-N, però això era molt ingenu tenint en compte que hi havia milers de policies al 'Piolín'. El primer d'octubre va ser la culminació d'una escalada plena de despropòsits: manca de política i irresponsabilitat per totes dues bandes. Va ser un fracàs de Rajoy i em sembla que allò va ser el començament del seu final però també el fracàs dels polítics que ens havien assegurat que ho tenien tot preparat. Per mi, hi ha dues imatges significatives de la jornada: la de les càrregues policials contra persones de totes les edats i la de Puigdemont al túnel canviant-se de cotxe per anar a votar a un altre lloc. La pregunta que em vaig fer és: per què no es va quedar a rebre els cops, a defensar les urnes com demanava que fessin els seus conciutadans?

Andrés G. Berrio: “Hem de treballar des d’un consens superior a l’independentista”

Advocat i membre del col·lectiu Irídia

Des d'Irídia, junt amb Novact i la Fede, vam impulsar #SomDefensores, un espai per monitorar i protegir els drets davant la possibilitat que es produïssin grans vulneracions. Un cop vam sortir al carrer, vam veure furgonetes de la Policia Nacional i vam anar darrere d'aquestes furgonetes. Es van parar a l'Institut Ramon Llull. Mai oblidaré la gent de totes les edats que era davant de l'escola en silenci. Un silenci completament carregat de dignitat. Els agents es van desplegar just davant i van començar a colpejar-los. He participat en molts dispositius d'ordre públic com a defensor però en cap com aquest dia. Per a mi, l'1 d'octubre passarà a la història com el dia en què sectors amplis de la societat, amb el suport de les seves institucions, van aconseguir exercir la democràcia real malgrat l'oposició d'un Estat que s'oposava i s'oposa a l'exercici de la democràcia. Vivim temps d'excepcionalitat penal i d'autoritarisme, en què la millor resposta, igual que ho pensava fa un any, és treballar des d'un consens superior a l'independentista des d'aquesta àmplia majoria social que defensa la democràcia per sobre de tot. Si el 30 de setembre era una qüestió de democràcia votar i defensar el referèndum, avui és per sobre de tot una qüestió de democràcia posar fi a la repressió a Catalunya.

Esther Vivas: “El Govern no tenia cap pla per a després del referèndum perquè mai va pensar que s'acabaria fent”

Periodista i analista política

El dia 1 d'octubre vaig anar a votar al referèndum. No va ser fàcil: les cues eren llarguíssimes, el sistema informàtic no funcionava i al barri hi havia hagut diverses càrregues policials. Al final, vaig aconseguir votar, i vaig votar "sí". L'1-O ha estat un dels grans episodis de protesta i mobilització col·lectiva que he viscut. Els fets d'octubre van significar una crisi política inèdita, la ruptura temporal amb el processisme i el desbordament parcial dels partits hegemònics de l'independentisme i de la mateixa ANC. El Govern no tenia cap pla sobre què fer després del referèndum perquè mai va arribar a pensar que s'acabaria realitzant. Va deixar escapar el moment, va descol·locar el moviment i va fer que tot allò que s'havia aconseguit entre el 20-S i el 3-O es perdés pel camí. Un any després, no hi ha hagut cap balanç seriós sobre els errors comesos ni tampoc cap reflexió real de com teixir ponts entre els sectors independentistes i els contraris al règim del 78 que van confluïr l'1-O, un tema que em sembla cabdal.

Òscar Sisteré: "Després de l'1-O s'ha fet evident que la política no està a l'altura"

Periodista i militant del Comú de Lleida

Per mi, l'1-O va ser excitant i irrepetible, va ser un dia d'estranya por carregada d'entusiasme. Feia feredat passar per davant de la caserna de la Guàrdia Civil, però animava veure, a tocar, desenes de matiners custodiant Torre Vicens. Com a responsable de xarxes del Comú de Lleida, vaig passar el matí davant la pantalla fent coordinació i difusió del que arribava de les companyes. Aquell dia tocava també ser altaveu d'una barbaritat, explicar i documentar que gent que volia votar estava rebent, encara que tinguessin 82 anys, com la Carme. Centenars de tuits, 'telegrams' i 'whatsapps', alguns de molta gent coneguda que estava rebent, deixaven una idea ben clara d'on érem. Per sort, a la tarda vaig poder anar a donar suport a un parell d'escoles, on vam anar passant del patiment a una sensació de victòria quan les urnes, a vessar de vots, arribaven a port. En un moment en què l'"establishment" devora drets arreu del planeta, l'1-O va ser un baló d'oxigen gegantí per veure de què som capaços. El que ha vingut després és l'evidència que la política no està a l'altura, cosa que albira conflicte per anys. Uns van vendre com a real la ficció, i els altres s'han unit per apuntalar un règim en decadència a força de presentar Catalunya com l'enemic. La tercera via potser l'haurà de tornar a parir la gent.

Bernat Sorinas: "Si ens instal·lem en la bombolla del 'ja som república', correm el risc de perdre el capital polític de l'1-O"

Cambrer i activista a la PAH Manresa

L'1 d'octubre el vaig viure des de la tensió i la preocupació, amb molta angoixa cada cop que vèiem imatges de violència policial: la violència policial em bloqueja prou, i això em va fer estar molt tens durant tota la jornada, molt concentrat a defensar el nostre racó, que era l'Escola Renaixença, de Manresa. No va ser fins a l'endemà que vaig ser capaç de veure com de gran era allò que havíem fet. L'1-O és una experiència d'organització popular brutal, però em costa comprar la idea del "Ja hem guanyat, som una república"; penso que és més estratègic partir de la realitat i aquesta és que ara mateix no ho som. Perquè la gent s'adhereixi al projecte de la República, cal parlar d'allò material. Hem de poder parlar a la gent de com això podria canviar la seva vida quotidiana. Per mi, aquesta és la feina que ara ha de fer l'independentisme; però, si en lloc d'això ens instal·lem en la bombolla

—allunyada de la realitat— del “ja som república”, correm el risc de perdre tot el capital polític que vam guanyar l’1 d’octubre passat.

Andrés Naya: “La via unilateral va resultar ser un carreró sense sortida”

Activista veïnal històric de la FAVB (Federació d’Associacions de Veïns de Barcelona)

A primera hora del matí de l’1-O, un megàfon va despertar el veïnat dels voltants de l’escola Tibidabo, de Barcelona. Amenaçaven d’entrar per la força al centre i així ho van fer. El soroll de la maça destrossant la porta ressonava als carrers. Hi van entrar colpejant indiscriminadament. Els crits i plors causaven indignació. Els policies nacionals s’emportaven les urnes confiscades a les furgonetes. Destrossar les escoles que es van aconseguir lluitant, que la barriada estima i defensa, va mobilitzar el veïnat. Els veïns vam baixar als carrers, vam anar de col·legi en col·legi i a partir del migdia vam arribar a l’institut Sant Andreu, únic centre de votació que seguia funcionant. Veïns i veïnes que no tenien pensat votar van decidir fer-ho. La violència policial va donar oxigen al Procés, però la via unilateral va resultar ser un carreró sense sortida. Al barri s’ha après que a l’hora d’urbanitzar un carrer o de reivindicar equipaments el dret a decidir és important. Opinar és imprescindible. En l’actualitat, a Nou Barris, el dret a decidir el futur de Catalunya és una opció important per a un sector del veïnat. Pel que fa a la independència de Catalunya, les opinions estan més confrontades. Caldrà votar en referèndum. Haurem de ser els que vivim en aquesta terra els que decidim el futur de Catalunya.

David Companyon: “Per alliberar-nos de les cadenes del Règim del 78, ens cal més força”

Exdiputat al Parlament i membre d’EUiA

Vaig començar el divendres 29 amb un acte a Sant Cugat amb la Mireia Vehí, en Julià de Jòdar i en David Fernández i gent de partits d’esquerres d’arreu de l’Estat. Amb la Mireia vaig baixar a Barcelona i em va deixar al cantó de la meua escola, on vaig passar les dues nits següents amb la família fins a l’1 octubre, que va començar a les quatre del matí i ‘flipant’ amb els centenars de persones que ja s’aplegaven davant les portes a les cinc del matí. El que més em va impressionar fou la gent gran que no volia marxar malgrat que el sistema de votació no funcionava, les imatges brutals que ja s’anaven veient i la pluja intensa que queia, l’emoció quan van començar a votar, els aplaudiments quan sortien, molts plorant... Estàvem fent història. Com deia Estellés: “Allò que val és la consciència de no ser res si no s’és poble”. Posar imatge als valors republicans de llibertat, igualtat i fraternitat, als conceptes com poder popular, autoorganització, demofòbia, brutalitat policial, apoderament, ruptura, força constituent que va tenir una rèplica immensa el 3-O... L’anàlisi? Per alliberar-nos de les cadenes del Règim del 78, ens cal més força, ens cal construir aliances republicanes a Catalunya i a l’Estat enfront d’una monarquia que encarna un règim de les elits contra les classes populars, autoritari i que sura corrupció.

Textos compilats per la redacció de CRÍTIC amb Laura Aznar, Roger Palà, Sergi Picazo i Laia Soldevila.